

Kolekcja z księgozbioru Hieronima Łopacińskiego w Narodowym Zasobie Bibliotecznym

DOI: 10.36155/NK.22.00001

Grzegorz Figiel

<https://orcid.org/0000-0001-9546-5975>

notes ^{22_2020}
konserwatorski

Summary: Grzegorz Figiel, *A selection from the Hieronim Łopaciński book collection in the National Heritage Collections*

In the spring of 2020, by the decision of the Minister of Culture and National Heritage, part of the special collections of the Voivodeship Hieronim Łopaciński Public Library in Lublin, was included in the National Heritage Collections.

The selection counts 5,479 items, which are among the most valuable in the Library's collections. Their exceptional value is demonstrated not only by their importance to the cultural heritage of Poland and to the Lublin region, but also by the fact that they come from the private book collection of Hieronim Łopaciński, the patron of the institution.

Apart from a brief recapitulation of Łopaciński's biography and academic achievements, the article presents this unique collection, which consists of manuscripts, early printed books, cartographic collections, engravings, ephemera, postcards and photographs. The text also includes a description of storage requirements for archive and library materials used by the Library to ensure safety of its valuable collections.

— Zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 marca 2020 roku*¹ kolekcja zbiorów specjalnych z księgozbioru Hieronima Łopacińskiego została włączona do Narodowego Zasobu Bibliotecznego. Kolekcja, składająca się z 5479 jednostek, należy do najcenniejszych historycznych zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Lublinie, a o jej wyjątkowej wartości decyduje też fakt, iż pochodzi z księgozbioru patrona Biblioteki. Jest to unikatowa kolekcja powstała do 1906 roku, która posiada szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego Polski i Lubelszczyzny. Większość tytułów, z których składa się zbiór, to polonika. Wiele dzieł ma istotne znaczenie dla nauki jako baza źródłowa, szczególnie do badań historycznych, ale również i artystycznych.

Kolekcja gromadzona była przez Hieronima Rafała Łopacińskiego – językoznawcę, etnografa, historyka, bibliofila. Urodził się on w Ośnie Górnym na Kujawach 30 IX 1860 roku. Był potomkiem rodziny Łopacińskich herbu Lubicz z Łopacina, stąd późniejszy pseudonim Łopacińskiego, którym sygnował swe prace: Rafał Lubicz. Łopaciński po ukończeniu kaliskiego gimnazjum wstąpił na Wydział Historyczno-Filologiczny Uniwersytetu Warszawskiego, który ukończył w 1883 roku. W 1884 roku, po kilku miesiącach pracy w gimnazjum w Warszawie, rozpoczął pracę w Lubelskim Gimnazjum Męskim jako nauczyciel języków klasycznych².

Najważniejsze dla Łopacińskiego były jednak badania naukowe, którym poświęcał swój wolny czas, zapał i twórcze siły. Interesowały go przeróżne zagadnienia, choć głównie koncentrował się na językoznawstwie, historii literatury, etnografii, historii Lublina i regionu. Cieszył się niezwykłym poważaniem w polskim świecie naukowym, był m.in. członkiem-korespondentem Akademii

¹ Dz. U. 2020, poz. 540.

² A. Uljasz, *Hieronim Łopaciński 1860–1906. Człowiek, dzieło, pamięć*, Lublin 2006, s. 15–50; *Hieronim Łopaciński 1860–1906*, „Prace Filologiczne”, t. 6, 1906, z. 1, s. 410–413; E. Hadrian, *Hieronim Łopaciński – patron prześwietny*, [w:] *Skarby Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie*, Lublin 2017, s. 9–14.

Umiejętności w Krakowie³. Sporządzona w 1957 roku przez profesora Jerzego Starnawskiego bibliografia podmiotowa prac Łopacińskiego liczy 575 pozycji⁴.

Oceniając dorobek naukowy Hieronima Łopacińskiego pamiętać należy, iż pracował w mieście, które na przełomie XIX i XX wieku nie dysponowało bogatym zapleczem intelektualnym, chociażby w postaci bibliotek czy uczelni wyższych, które mieli w zasięgu ręki uczeni mieszkający na przykład w Krakowie, Lwowie czy Warszawie. Łopaciński musiał liczyć wyłącznie na książki przez siebie zgromadzone, stąd jego zapal dla powiększania własnego księgozbioru. W czasie krótkiego życia zgromadził pokaźne zbiory, które służyły mu do pracy naukowej. Po śmierci Łopacińskiego 25 VII 1906 roku księgozbiór został odkupiony od spadkobierców przez Towarzystwo Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego i stał się załącznikiem powstałej w 1907 roku Biblioteki jego imienia. Zakupiony księgozbiór o profilu humanistycznym liczył 8500 dzieł w 11 777 tomach i obejmował, oprócz zbiorów specjalnych, także czasopisma i druki zwarte z XIX i XX wieku⁵.

Łopaciński korespondował z najwybitniejszymi uczonymi swoich czasów: Aleksandrem Brücknerem, Janem Karłowiczem, Janem Łosiem, Adamem Antonim Kryńskim, a wynikami swych badań chętnie dzielił się z przyjaciółmi, znajomymi, uczniami⁶. Był wielkim popularyzatorem wiedzy, zgłębiwszy starannie

³ A. Uljasz, *Hieronim Łopaciński 1860–1906...*, wyd. cyt., s. 50–72; R. Szczygieł, *Hieronim Łopaciński jako historyk regionu między Wisłą a Bugiem*, [w:] *Hieronim Łopaciński. Epoka, ludzie, region*, red. Z. Bieleń, Lublin 2006, s. 199–209.

⁴ J. Starnawski, *Bibliografia Hieronima Łopacińskiego*, [w:] *Hieronim Łopaciński i biblioteka jego imienia w Lublinie 1907–1957*, Lublin 1957, s. 89–114.

⁵ *Sprawozdanie Komitetu Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie za rok 1907, 1908 i 1909*, Lublin [1910], s. [5]; *Zebranie organizacyjne Członków Założycieli Tow. Bib. im. Hieronima Łopacińskiego*, „Ziemia Lubelska” 1907, nr 136, s. 2; Z. Bieleń, *Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego od powstania do II wojny światowej*, „Bibliotekarz Lubelski” R. 47, 2004, s. 24; G. Figiel, *Dzieje Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie*, [w:] *Skarby Biblioteki Publicznej...*, wyd. cyt., s. 21.

⁶ J. Starnawski, *O życiu naukowym w Królestwie Polskim w czasach Łopacińskiego*, [w:] *Hieronim Łopaciński. Epoka, ludzie, region...*, wyd. cyt., s. 18.

interesujące go zagadnienie, szybko je opracowywał i wyniki publikował, chcąc w ten sposób jak najszybciej dostarczyć ogółowi interesujące materiały i zachęcić innych do dalszych badań.

Bezcenne są zasługi Hieronima Łopacińskiego dla miasta Lublina. Kilkadziesiąt prac uczonego dotyczy właśnie miasta nad Bystrzycą. Należy tu podkreślić fakt, iż Łopaciński nie był rdzennym lublinianinem, ale mocno związał się z Lublinem, odrzucając kilka interesujących propozycji zawodowych, które wiązały się z opuszczeniem miasta.

Do najciekawszych odkryć Łopacińskiego należy bez wątpienia dramat *Sand Parysa Krolowica Trojańskiego* (1542) czy też najdawniejszy widok Lublina, znaleziony w łacińskim dziele Georgiusa Brauna (1618). Z jego inicjatywy cały zeszyt „Wisły” z 1902 roku został poświęcony Lubelszczyźnie. To staraniom Hieronima Łopacińskiego Lublin zawdzięcza słynną *Wystawę Przedmiotów Sztuki i Starożytności* z 1901 roku, na której wystawiono ponad 1500 eksponatów będących w posiadaniu mieszkańców Lubelszczyzny. Były wśród nich obrazy Jana Matejki, Maksymiliana Gierymskiego, Piotra Norblina, Józefa Chełmońskiego oraz znanych malarzy europejskich. Na wystawie nie zabrakło również pamiątek narodowych, militariów i monet⁷. Łopaciński był także odpowiedzialny za Dział Etnograficzny, będący wspaniałą częścią nie mniej ważnej *Wystawy Przemysłowo-Rolniczej*, która odbyła się w Lublinie w roku 1901. W trakcie przygotowań konsultował się z etnografem, archeologiem i historykiem Zygmuntem Glogerem oraz przyrodnikiem Erazmem Majewskim. Wartościowe eksponaty i opisy zebrał dzięki opracowanemu wraz z nimi kwestionariuszowi ludoznawczemu, rozesłanemu do wielu osób pasjonujących się historią i kulturą Lubelszczyzny⁸.

⁷ Zob. *Katalog wystawy przedmiotów sztuki i starożytności w gmachu po-dominikańskim w Lublinie w czerwcu i lipcu 1901 roku na korzyść Domu Zarobkowego*, Lublin 1901.

⁸ A. Przeglasiński, *Wokół Wystawy Rolniczo-Przemysłowej w Lublinie w roku 1901*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, sec F, 2010, vol. 65, z. 2, s. 14; *Druga Wystawa Rolniczo-Przemysłowa w Lublinie 1901: wspomnienia i notatki*, oprac. J. Radwan, W. Kieseewetter, Lublin 1902.

Na kolekcję obiektów pochodzących z księgozbioru Hieronima Łopacińskiego i zaliczonych do Narodowego Zasobu Bibliotecznego składają się egzemplarze ze wszystkich grup kategorii zbiorów specjalnych, unikalne z punktu widzenia piśmiennictwa krajowego, a także bezcenne skarby kultury regionu.

Rękopisy – 648 jednostek, w tym niezwykle cenne dokumenty i przywileje dotyczące miast Lubelszczyzny i cechów miejskich, wiele z nich wyszło z kancelarii królewskiej; duże archiwa znaczących rodzin szlacheckich: Suchodolskich i Orzechowskich oraz pokaźna spuścizna odpisów dokumentów, notat i korespondencji Hieronima Łopacińskiego.

Wśród rękopisów szczególną rolę odgrywają dokumenty królewskie dotyczące Lublina i działających w mieście cechów:

1. Król Kazimierz IV Jagiellończyk potwierdza i transumuje [...] przywilej Kazimierza Wielkiego sprzedaży wójtostwa lubelskiego mieszczaninowi mogunckiemu Franczkowi, w Krakowie, 19 grudnia 1458, pergamin, 66 × 38 cm. Sygn. 44. Przywilej wystawiony dla Stanisława Morsztyna (zm. ok. 1482), wójtą lubelskiego w latach 1456–1482. Jest to potwierdzona i uwierzytelniona przez króla Kazimierza Jagiellończyka (1427–1492) kopia aktu sprzedaży lubelskiego wójtostwa z roku 1342, który na długo ustalił kształt ustrojowy miasta Lublina.

Fot. 1.

Król Kazimierz IV Jagiellończyk potwierdza i transumuje [...] przywilej Kazimierza Wielkiego sprzedaży wójtostwa lubelskiego mieszczaninowi mogunckiemu Franczkowi...

Wśród nich szczególne miejsce stanowi zbiór inkunabułów z jednym z najstarszych druków wydanych przez polską oficynę. Jest to podręcznik dla spowiedników pióra arcybiskupa Florencji, św. Antonina Pierozziego (inaczej: Antonino de Foligno, 1389–1459). Inkunabuł wyszedł spod prasy wrocławskiej oficyny Kaspra Elyana (ok. 1435–1486), który wydrukował też pierwsze trzy krótkie teksty – modlitwy w języku polskim. Do dzieła Pierozziego dołączono stosowne kazanie *O pokucie*, pióra św. Jana Chryzostoma (fot. 2).

Na uwagę zasługuje też wspomniany już *Sand Parysa Krolowica Troiańskiego*, autorstwa niemieckiego humanisty Jakoba Lochera, wydrukowany w Krakowie przez Jeronima Wietora w roku 1542 (Sygn. P-16-o-163). To staropolskie dzieło jest unikalnym, najstarszym znanym obecnie drukowanym utworem dramatycznym w języku polskim, który zachował się do dziś tylko w jednym, przechowywanym

Fot. 3.

[Jakob Locher], *Sand Parysa Krolowica Troiańskiego*. Drukowano w Krakowie przez Jeronima Wietora, lata Bożego narodzenia 1542. Sygn. P-16-o-163.

w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Lublinie, egzemplarzu odnalezionym przez Hieronima Łopacińskiego. Jest to luźne tłumaczenie dialogu pouczająco-moralizatorskiego *Iudicium Paridis de pomo aureo inter tres deas...* (*Sąd Parysa o złotym jabłku między trzema boginiami...*), a jako ciekawostkę można dodać, że w roku 1522 dramat wystawili przed królową Boną na Wawelu studenci z Bursy Jerozolimskiej.

Niezwykle cenne są też dwie książki z biblioteki króla Zygmunta Augusta:

1. Ioannis de Monte Regio, *Mathematici Clarissimi Tabulae Directionum Projectionumque* [...], Excudebat Ulricus Morhardus, Tubingæ, Anno M. D. L. [1550]. Sygn. O-16-q-19.
2. D. Iohannis Iusti Lanspergii Carthusiani, *In omnes Dominicales Epistolas & Evangelia, Paraphrases & Exegesises Catholicae, adhibitis ad singulas dominicas Concionibus singulis* [...], t. 2, Coloniae, Excudebat Iaspar Gennepeus, M. D. LVIII [1558]. Sygn. O-16-o-89.

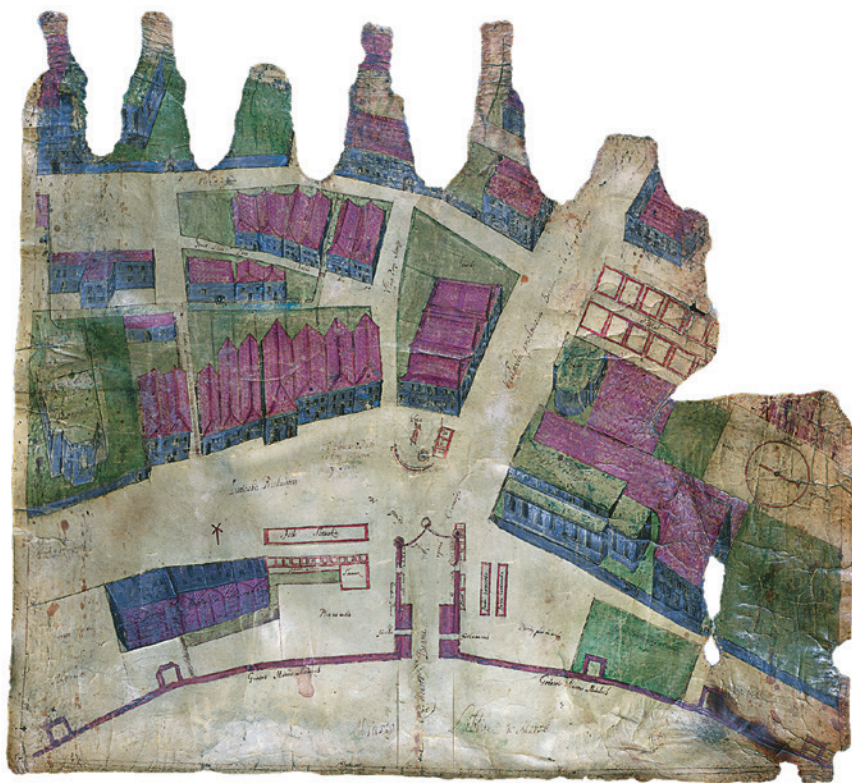
Oprawy egzemplarzy *Tablic astronomicznych* Jana Regiomontanus (1436–1476) oraz dzieła Jana z Landsbergu *Parafrazy i egzegeza tekstu Ewangelii i Listów Apostolskich* zdobią charakterystyczne herbowe supereklibrisy ze znakami Orła Białego i Pogoni. Napisy na tylnych okładzinach prac jednoznacznie identyfikują ich proveniencję: są to książki ze zbiorów dawnej biblioteki ostatniego Jagiellona. Najprawdopodobniej znalazły się one w tej części księgozbioru, którą po śmierci władcy przekazano klasztorowi jezuitów w Wilnie.

Wśród starych druków zaliczonych do NZB jest ważne dla Lublina dzieło *Słonecznik albo Porównanie Woli Ludzkiej z wolą Bożą ktore [...] opisał [...] Ieremiasz Drexelius [...] przetłumaczył y do druku podał Urbanus Vallistius de Stari Las*, w Lublinie, w Drukarni Pawła Konrada Roku Pańskiego M.DC.XXX. [1630] (Sygn. P-17-q-70). Praca Drexeliusa z roku 1630 to jeden z dwóch najstarszych znanych druków, jaki wyszedł z oficyny Pawła Konrada – pierwszej polskiej drukarni w Lublinie. Jego autor był niemieckim jezuitą i kaznodzieją elektora bawarskiego Maksymiliana I. Pracę przetłumaczył kanclerz wielki litewski Albrycht Stanisław Radziwiłł, kryjący się pod pseudonimem: Urban

Vallistius ze Starego Lasu. Metaforyczny tytuł traktatu wyjaśnił Radziwiłł w liście dedykacyjnym do młodziutkiej królowy Anny Katarzyny, opisując charakterystyczne cechy słonecznika – „kwiatu z nowo nalezonego świata przywiezionego”.

Kartografia – obejmuje 901 jednostek; w kolekcji znajdują się 3 jednostki kartograficzne z XVI wieku, 14 z XVII wieku, 40 z XVIII wieku, 809 z XIX wieku, 3 z przełomu XIX i XX wieku oraz 32 z początku XX wieku; 26 z nich to cenne plany i mapy Lublina i Lubelszczyzny. Do najwartościowszych należą:

1. Georg Braun, Franz Hogenberg, *Tipus civitatis Lublinensi in Regno Poloniae...*, Kolonia 1618, miedzioryt, 52 x 41 cm. Sygn. 39/VI. Najbardziej znany widok Lublina, pochodzi z dzieła G. Brauna (1541–1622) i F. Hogenberga (1535–1590) *Civitates orbis terrarum*, wydane w Kolonii w 1618 roku. Rycina ukazuje panoramę miasta z początku XVII wieku od strony południowej, tj. rzeki Bystrzycy i znajdującego się na niej Wielkiego Stawu Królewskiego. Przedstawiono na niej 28 ważnych obiektów miejskich, których nazwy odnotowano w legendzie umieszczonej pod kompozycją. Jej ozdobą są trzy kartusze: środkowy, największy stanowi ramę dla tytułu, a dwa mniejsze, owalne, przedstawiają herb Rzeczypospolitej oraz herb Lublina. Popularyzację tego widoku zawdzięczamy Hieronimowi Łopacińskiemu, który całość opracował, przetłumaczył i doprowadził do wydania drukiem w 1901 roku nakładem Henryka Kraussego.
2. Karol Bekiewicz, *Plan miasta Lublina*, [b.m., ok. 1649], skala 1:240, rkps, pergamin, 68 x 80 cm. Sygn. 12/VI. Jest to unikatowy, a zarazem najstarszy plan Lublina. Został wykreślony około połowy XVII wieku przez geometrę przysięgłego Karola Bekiewicza w celu rozgraniczenia gruntów karmelitów od gruntów innych klasztorów. Zorientowany na wschód, przedstawia okolice Bramy Krakowskiej w ujęciu izometrycznym. Plan wykonano odręcznie na pergaminie. Jego charakterystyczne uszkodzenia powstały w wyniku pożaru.

Fot. 4.

Karol Bekiewicz *Plan miasta Lublina...*

3. C. d'Örken, *Plan de la Ville et Fauxbourgs de Lublin*, Lublin 1716, skala [ok. 1:3400], rkps, 79 x 57,5 cm. Sygn. 1/VI. Ręcznie wykonany plan autorstwa nieznanego bliżej C. d'Örkena został wykreślony w 1716 roku dla uczestników negocjacji prowadzonych w Lublinie pomiędzy konfederatami tarnogrodzkimi a reprezentantami króla Augusta II Mocnego. Zorientowany na północ, pokazuje teren całego ówczesnego Lublina, ze szczególnym uwzględnieniem ważnych punktów przestrzeni miejskiej oraz miejsca rokowań (Trybunał Koronny), a także położenia obozów stron konfliktu.

Grafika – 1750 jednostek; w kolekcji znajduje się 12 grafik z XVII wieku, 26 z XVIII wieku, 1669 z XIX wieku, 17 z przełomu XIX i XX wieku, 4 z początku wieku XX i 22 bez roku wydania; najwięcej obiektów wykonanych jest w technice stalorytu, następnie: litografii, miedziorytu i drzeworytu.

Dokumenty życia społecznego – 74 jednostki; kolekcję w większości stanowią obiekty z XIX wieku – 61, jeden pochodzi z końca XVIII wieku, a 12 z początku wieku XX.

Pocztówki – kolekcja liczy 71 jednostek inwentarzowych, w których znajduje się 127 obiektów; większość to pocztówki czarno-białe (119 obiektów); 126 pocztówek pochodzi z przełomu XIX i XX wieku (datowanie: „ok. 1900 roku”) i początku XX wieku (od 1901 do 1905 lub ok. 1905 roku).

Fotografie – 41 jednostek; w kolekcji znajdują się 4 jednostki fotograficzne pochodzące z XIX wieku, 2 z przełomu XIX i XX wieku oraz 35 z początku XX wieku, w tym fotografia *Drzewo Krzyża Św. w Kościele O.O. Dominikanów w Lublinie* z 1895 roku, dedykowana Hieronimowi Łopacińskiemu oraz fotografia *Obraz Najświętszej Marii Panny w kościele Św. Ducha w Lublinie*, na której znajduje się podpis Łopacińskiego; 30 fotografii to zdjęcia pomników znaczących osób, pochowanych na najstarszym lubelskim cmentarzu przy ul. Lipowej.

Do przechowywania zbiorów zaliczanych do Narodowego Zasobu Bibliotecznego w Bibliotece wydzielone zostało pomieszczenie magazynowe, które – zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 lipca 2012 roku w sprawie narodowego zasobu bibliotecznego* – ma zapewnić kolekcji bezpieczne warunki przechowywania, które nie spowodują pogorszenia stanu jej zachowania oraz uniemożliwią zniszczenie lub kradzież⁹. Magazyn ma powierzchnię 75,8 m² i kubaturę 189,5 m³, została w nim zamontowana szafa klimatyzacji precyzyjnej Hi Ref o wydajności 8 Kw (fot. 5). Jej zadaniem jest

⁹ Dz. U. 2012, poz. 797, § 8.

Fot. 5.
Szafa klimatyzacji
precyzyjnej Hi Ref.

utrzymanie odpowiedniego mikroklimatu pomieszczenia. Szafa jest wyposażona w sprężarkę Scroll, wentylator, filtry, wymienniki, presostaty, nagrzewnicę elektryczną, nawilżacz, elektroniczny zawór rozprężny, rozdzielnicę elektryczną i sterownik. Dla utrzymania odpowiedniej wilgotności zainstalowany został nawilżacz parowy elektrodowy o wydajności pary 3 kg/h. Sterownik z funkcją automatycznej regulacji kontroluje temperatury i wilgotność powietrza nawiewanego i wywiewanego¹⁰.

Instalacja klimatyzacyjna jest ściśle powiązana z nowoczesnym systemem automatycznego gaszenia gazem neutralnym FM-200 (HFC 227 ea), stosowanym w obiektach wymagających szczególnej ochrony, tj. muzeach, serwerowniach, rozdzielniach elektrycznych, archiwach i bibliotekach. Zestaw funkcjonuje we współpracy z centralą automatycznego gaszenia IGNIS 1520 M.

¹⁰ PN-ISO 11799 *Informacja i dokumentacja – wymagania dotyczące warunków przechowywania materiałów archiwalnych i bibliotecznych.*

Fot. 6.

System automatycznego gaszenia gazem neutralnym FM-200.

W pomieszczeniu NZB zostały zastosowane regały typu Sysco®, które są stabilnym i funkcjonalnym systemem o szerokim zastosowaniu, dostępnym w wielu wymiarach oraz opcjach. Dzięki mocnej konstrukcji nośność systemu jest bardzo wysoka, a szeroka gama akcesoriów umożliwia ich optymalne wykorzystanie. Elastyczność systemu wynika także z łatwego sposobu ustawienia, rozbudowy oraz możliwości przygotowania regałów do zastosowania w systemach przesuwnych w późniejszym okresie¹¹.

Dzieła z kolekcji Hieronima Łopacińskiego tworzące Narodowy Zasób Biblioteczny zgodnie z wytycznymi podlegają konserwacji zachowawczej, która uwzględnia wszystkie czynniki wpływające na stan zachowania zbiorów: stan techniczny budynku, szczególnie instalacji centralnego ogrzewania, wodno-kanalizacyjnych i elektrycznych, rodzaj oraz liczbę okien, zabezpieczenie zbiorów przed światłem, oświetlenie, lokalizację magazynu, rodzaj wyposażenia

¹¹ PN-ISO 11799.

Fot. 7.
Regały typu Sysco®.

i opakowań ochronnych, sposób ułożenia materiałów bibliotecznych, warunki mikrobiologiczne i klimatyczne, zanieczyszczenia powietrza, badania stanu zachowania zbiorów, dokumentację konserwatorską, procedury udostępniania zbiorów, pracę ze zbiorami i digitalizację¹². W celu właściwego zabezpieczenia zbiorów, oprócz wspomnianiej już normy ISO nr 11799, staramy się także stosować zalecenia IFLA odnośnie opieki nad materiałami bibliotecznymi¹³ oraz najnowsze ustalenia polskich konserwatorów¹⁴.

¹² E. Potrzebnicka, *Przeglądy magazynów bibliotecznych podstawą profilaktyki konserwatorskiej*, „Notes Konserwatorski” 2018, nr 20, s. 19.

¹³ *Ochrona i przechowywanie zbiorów. Zalecenia IFLA w kwestii opieki i obchodzenia się z materiałami bibliotecznymi*, oprac. E. P. Adcock, Wrocław 1999.

¹⁴ E. Potrzebnicka, *Przeglądy magazynów bibliotecznych...*, wyd. cyt., s. 15–33; B. Zyska, *Ochrona zbiorów bibliotecznych przed zniszczeniem*, t. 2: *Czynniki niszczące materiały w zbiorach bibliotecznych*, Katowice 1993; B. Zyska, *Ochrona zbiorów bibliotecznych przed*

Kolekcja zbiorów specjalnych z księgozbioru Hieronima Łopacińskiego jest pierwszym zbiorem, który został włączony do NZB. W najbliższych latach Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Lublinie planuje wydzielić kolejne kolekcje swoich zbiorów – cennych dla polskiego dziedzictwa kulturowego – i aplikować o przyjęcie ich do NZB.

zniszczeniem, t. 3: Działania profilaktyczne w bibliotece, Katowice 1994; B. Zyska, Ochrona zbiorów bibliotecznych przed zniszczeniem, t. 4: Katastrofy w bibliotekach – przyczyny, zapobieganie i akcje ratunkowe, Katowice 1998.